

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5·20, za pol leta K 2·60, za četrt leta K 1·30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enost. lpmimi petiti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin, pri trikratni po 16 vin, pri šestkratni po 14 vin, pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne objave itd. stane petiti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštne. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Vzroki svetov. vojne.

Vzroki večine vojn so bili navadno gospodarski. Razpravljati ne maramo na tem mestu o verskih ali dinastijskih vojnah, ki nam jih popisuje zgodovina, če mar tudi vse tiste vojne niso imele svojih gospodarskih vzrokov, če jim morda niso bila povod gospodarska nasprotja. O tej snovi ne bomo razpravljali zaradi tega, ker ne nameravamo filozofsko zgodovino ocenjevati, marveč se ozirati le na sedanjost svetovno vojno.

Kako torej utemeljujemo to naziranje? Omenjamo še tudi, da tiči pravi vzrok vojne v razvoju Nemčije, ki bistveno ni različno od našega stališča. Tu hočemo pokazati deloma v številkah pomen gospodarstva v sedanji vojni. Pisali smo že mi in še danes pišejo listi o tem predmetu, zaradi tega ta snov ni brez pomena za onega, kdor hoče poznati razvoj in naraščanje nasprotij, ki potem rode vojno zlo.

Nemško narodno gospodarstvo se je po nemško-francoski vojni l. 1870./71. jelo silno naglo razvijati. Zedinjenje Nemčije je ustvarilo veliko enotno gospodarsko celoto, v kateri se je utegnulo narodno gospodarstvo brez umetnih ovir prosto razvijati. Pospesjevale so ga zlasti tudi milijarde, ki so jih Francozi plačali za vojno odškodnino. Tako se je nemško narodno gospodarstvo od leta 1871. dalje bujno razvijalo, kar potrjujejo zlasti številke. Leta 1830. je imelo današnje nemško državno ozemlje 29 milijonov prebivalcev; to število je poskočilo v 40 letih, do leta 1871., okroglo za 12, to je na 41 milijonov, toda v 40 letih od 1871. pa do 1911. že okroglo za 25, torej na 66 milijonov. Na kvadratni kilometer je bilo povprečno leta 1871. 75·9, leta 1910. pa 120 prebivalcev. To silno naraščanje prebivalstva je tudi neposredno pospeševalo industrializiranje Nemčije. Glavne skupine delavstva so se delile takole (v milijonih):

Kmetijstvo, gozdarstvo, ribarstvo 1882. 5·88, 1895. 5·62, 1907. 7·28; industrija, rudništvo, stavbarstvo 1882. 4·09, 1895. 5·95, 1907. 8·59; trgovina promet 1882. 0·72, 1895. 1·23, 1907. 1·95.

Po poklicnem štetju so našli med vsem prebivalstvom (na 1000 oseb):

kmetijstvo, gozdarstvo, ribarstvo 1882. 425, 1895. 357, 1907. 286; industrija, rudništvo, stavbarstvo 1882. 355, 1895. 391, 1907. 428; trgovina in promet 1882. 100, 1895. 115, 1907. 134.

Žal, da nimamo tudi statistike za prejšnja leta, ker bi nam tista še bolj jasno pokazala nagli razvoj nemške industrije. A kljub temu nam je mogoče za nekatere važnejše produkcije podati nekaj nadaljnjih dokazov. Tako na primer glede pridobivanja premoga. Povprečno število premogarjev je znašalo leta 1860. 83.000, leta 1890. 262.000 in leta 1911. 600.000; množina izkopenega premoga je iznašala v navedenih treh letih 12·3, 70·2 in 158·5 milijonov ton, ki je reprezentiral vrednost 79·1, 538 in 1574·7 milijonov mark. Pri rujavih premogovnikih je bilo zaposlenih

v tistih letih po 19.000, 33.000 in 57.000 rudarjev; množina izkopenega premoga je pa znašala 4·3, 19 in 71·6 milijonov ton; vrednost pa 13·2, 49·8 in 160·4 milijonov mark. Železnih rud so izkopal (v letih 1860., 1890, in 1911.) 1·4, 11·4 in 24·3 milijonov ton, njih vrednost je iznašala (ob pocenjenju) 7·8, 47·8 in 98·7 milijonov mark. Železa so izdelali nemški plavži v tistih letih po 0·53, 4·65 in 10·87 milijonov ton.

Če se ozremo na velikanski razvoj trgovine in prometa, zlasti prekomorskega, ki se sicer ni povečal glede na število ladij, ker so izpodrinili veliki moderni parniki stare male jadrnice, nego se je še celo zmanjšalo, nam vendar potrjuje obsežnost novejših ladij, zakaj od leta 1871. se je zvišala prevozna obsežnost nemških ladij po statistiki do danes od 0·98 na 2·65 milijonov ton. Najočitnejše razvidimo napredek nemškega narodnega gospodarstva iz številke o specialni trgovini, ki navajajo množino uvažanega blaga za obdelovanje in izvažanje predelanega blaga, to je surovin in izdelkov, ki prihajajo iz inozemstva pa se zopet prodajajo v inozemstvu.

Blago, ki se je prevažalo skozi Nemčijo tukaj ni vpošteto. Te vrste trgovina Nemčije z inozemstvom je iznašala (v milijonih mark):

Leta	uvoz	izvoz
1889	4.087·0	3.256·4
1899	5.783·6	4.368·4
1904	6.854·5	5.315·6
1908	7.666·6	6.399·2
1909	8.526·9	6.594·2
1910	8.934·1	7.474·7
1911	9.705·7	8.106·1
1912	10.691·4	8.956·8
1913	10.770·3	10.096·5

Ta števila nam dovolj jasno potrjujejo velikanski razvoj nemške trgovine v zadnjem četrtstoletju. Umevno je, da je z razširjenjem gospodarskih interesov in politiškega vpliva po zakonih politiške ekonomije morala Nemčija pridobiti na vplivu. Taka industrija in taka trgovina, ne moreta ostati več v mejah svoje narodnosti, imeti morata prostora, da se razširita in razvijeta, če ne, propadeta.

Tak je bil začetek nemške svetovne politike, ki bi imela za posledico nemško svetovno gospodarstvo.

S tem pa je posegla Nemčija v interese drugih dežel, predvsem v interese Anglije.

Treba se nekoliko ozreti tudi na razvoj Anglije v minulem stoletju. Že v sedemnajstem in osemnajstem stoletju je poskušala Anglija dobiti gospodarstvo nad svetovnim gospodarstvom, zlasti nad svetovno trgovino. Španija je docela izgubila svojo svetovno slavo, ki si jo je pridobila v sedemnajstem stoletju. Nizozemska in škandinavske dežele so morale odstopiti svoje prvenstvo, le Francija je še bila resna tekmovalka za gospodarstvo na morju. Nemčija tedaj ni prihajala niti v poštev; nacionalno razdrapano in gospodarsko zaostala sploh ni bila sposobna za samostojno evropsko politiko. Staro cesarstvo, nekaj središče moči v zahodni Evropi, se je razsulo v številne nezmo-

žne države in gospodarstva, ki so se med seboj prepirala ter se vojevala enkrat za Anglijo, enkrat za Francijo. Francija nasprotno, ki se je razmeroma kmalu zedini nacionalno in s tem ustanovila močno centralno oblast in uvela enotno gospodarsko politiko, je postala za angleško prvenstvo silno nevarna. Ko si je pozneje severna Amerika priborila svobodo, je bila angleška svetovna trgovina takorekoč na tehtnici. Motil bi se, kdor bi mislil, da je Francija podpirala osvobodjenje severne Amerike iz svobodoljubja, Francija je marveč želela, da dobi Anglija tekmeča tudi na oni strani velike luže, oziroma zadobi težek udarec z izgubo severne Amerike.

Zmešnjave in vojne, ki so sledile francoski revoluciji, so bile ugodna prilika za Anglijo, da je potolkla svojega nevarnega tekmeča za prvenstvo na morju. V več nego dvajsetletni vojni z Anglijo in nje zavezniki je Francija izkravela, angleško pomorsko gospodarstvo pa je bilo s tem zagotovljeno.

To dejstvo je znala Anglija izrabiti. Bolj in bolj je zagospodovala nad trgovino, postala je največja kolonijalna država in kmalu tudi največja industrijska država na svetu. Iz svojih kolonij, ki jih ima po vseh delih sveta, je dobivala surovine za svojo vedno bujnejše se razvijajočo industrijo, katere izdelke je razvažala po vsem svetu velika trgovska mornarica ter dovažala v domovino ogromna bogastva. Anglija je bila središče sveta, ki je svet izkoriščala in živela od izkoriščanja. Velik del bogastva, ki se je tako stekalo v deželo, je bilo tudi v prid delavstvu. Silna preganjanja strokovnih organizacij so ponehala, ker je velikanski dobiček nudil sredstva, s katerimi so ustrezali delavskim zahtevam. Dovoljevali so na Angleškem razmeroma dobre mezde in tudi svobodo organizacije ter nekaj previdno omejenih politiških pravic. Ob teh razmerah se je razvil zgodovinski notoriški značaj angleškega delavca, ki velja kot priden, čednosten in vzoren delavec, in ki so nam ga na celini prav mnogokrat priporočali za dober zgled.

Toda te prijetne razmere niso ostale take za vso večnost. Tudi na celini razvoj ni miroval. V posameznih deželah so nastale industrije, ki so bolj in bolj silile na angleški trg. Najprej so te industrije zahtevale domači trg záse. V enakem obsegu, kakršnem so te države odvzele trg angleškemu blagu, je pa Anglija stremila po novem trgu drugod, da nadomesti to izgubo. Anglija je začela svojo velikopotezno afrikansko politiko, ki ji je prinesla najprej Egipt in potem južnoafrikanske burske dežele. Toda posledice in sporedni pojavi vsakega velikega industrijskega razvoja, kakršnega poznamo v posameznih deželah, so se pokazali tudi v deželah, v katerih se je ustanovila za razvoj sposobna industrija. Tudi te so uvidele potrebo, da si pridobijo dežele, iz katerih bodo dobivale surovine, in pa ozemlja, v katerih bodo prodajale svoje industrijske izdelke.

Tukaj je nastalo nasprotstvo med Anglijo in Nemčijo.

Izmed mladih celinskih industrijskih držav se ni nobena industrijsko tako izredno naglo razvijala kakor Nemčija. Vzrok temu je bilo silno množenje prebivalstva: naraščajoča težkoča, kako preživljati več in več prebivalstva s pridelki lastne zemlje, so prisilile nemško narodno gospodarstvo, da se je jelo brigati za izdelovanje in prodajo industrijskih izdelkov, ki naj omogočijo pridobitev potrebščin, ki jih ni doma, iz dežel, kjer jih imajo dovolj. Razvoj je pospeševalo bogastvo na premoгу in železu, ki ga ima Nemčija. Tako je stremila torej tudi Nemčija po razširjenju ter je, sledeč svojemu gospodarstvu, se pričela brigati za svetovno politiko. Spričo tega je torej moral priti čas, ko si jamejo nasprotovati angleški in nemški interesi.

Tako so si nastopili nemško-angleški interesi v dveh točkah v nasprotje.

Starejše nasprotstvo med angleško in rusko politiko je ponehalo zaradi oslabljenja Rusije po rusko-japonski vojni, ki se je vojevala z angleškim denarjem, in sicer z angleško-rusko pogodbo, s katero je morala Rusija pritrditi angleškemu načrtom v Aziji glede delitve Perzije.

To razmerje je pa še bolj komplciralo stališče Rusije. Rusija že stoletja hrepeni po ledu prostem dohodu v svetovno morje, zakaj obe pristanišči Arhangel'sk in Vladivostok zamrzneta pozimi. Izhodnomorska pristanišča pa Nemčija v slučaju vojne lahko zapre, ker je gospodarica v Izhodnem morju. Norvegije se je Rusija bala, dasi se je pečala tudi z načrti proti njej. Končno se je oprijela starih ruskih sanj o gospodstvu v Dardanelah in Bosporu. Posest Carigrada je bil namen ruske politike. Doseči bi se dal ta namen, če se uniči evropska Turčija, Turčijo je pa negovala in krepila Nemčija, ki je smatrala, da se tedaj uresničijo nemški nameni, če postane Turčija močna. A tudi tukaj je bil še drugi vzrok za ostru nasprotstva. Rusija je hotela imeti nadvlado nad Balkanom, da bi si zagotovila posest Dardanel. Zaraditega je obdarovala in zagovarjala balkanske države, ki so se navadile, zanašati se na mogočno varstvo Rusije. Tukaj je pa zadela Rusija na habsburško monarhijo, ker se je nje tradicionalna balkanska politika vedno ujemala z nemško. Orientska politika Nemčije je zadela pri balkanskih državah, ki so pod ruskim vplivom, na težkoče; na drugi strani je pa bila Avstrija močno interesirana na uspehih nemške orientse politike, ki je tudi hotela pospeševati z njo svojo slabotno industrijo in pa okrepiti svoj politički vpliv na Balkanu.

Obe, Anglija in Rusija, ki sta si bili nekdanj popolnoma nasprotni glede evropske politike, sta se zvezali zaradi stvarnih interesov proti Avstro-Ogrski in Nemčiji. Tretja velesila v tej vojni, Francija, se je dala ujeti od Anglije in Rusije zaradi dvomljivega maročanskega darila, ki ga je naklonila Franciji Anglija, sicer pa ni bilo nobenega razloga, iz katerega naj bi se bila pričela vojna med Francijo in Nemčijo, prav nič drugega kakor staro hrepenenje po maščevanju za leto 1870, zaradi česar neprestano francosko-nemško sovraštvo, in tudi rusko-francoska zveza. Od balkanske vojne je pretil neprestano izbruh vojne. Oslabitev Turčije je bila za Nemčijo in Avstrijo mučna stvar, vendar je pa takrat najhujše, to je razdelitev evropske Turčije, Nemčija preperečila diplomatiškim potom. Nato se je jela Rusija oboroževati z vso naglico in je najbrže nasvetovala tudi Franciji, da uvede triletno vojaško službo, na kar je Nemčija zvišala prezenčno stanje vojske za 130.000 mož, Avstrija se je pa oboroževala. Dočim je bila priprav-

ljena Anglija, glede na močno nemško mornarico, se pobotati mirno potom razsodišča z Nemčijo, se je Rusija odločila deloma z ozirom na notranje političke razmere, spraviti vprašanje gospodstva na Balkanu in v Dardanelah sedaj do končne rešitve. Početkom leta 1914. le še ni bilo gotovo, kdaj izbruhne vojna; da izbruhne, ter da izbruhne iz teh vzrokov, je vedel vsakdo, ki je poznal tendenco politike. Atentat v Sarajevem je bil slučaj, ki je zadal poslednji sunek omahujočemu miru.

Iz centralne organizacije rudar. posestnikov.

Centralno društvo rudniških posestnikov avstrijskih je imelo dne 1. junija t. l. svoj 18. redni občni zbor. Službeno vestni in izkušeni advokati so kot tajniki centralnega društva tudi poslovno poročilo predstojništva sestavili, ki je bilo objavljeno in na občnem zboru odobreno. To poročilo zlasti zanima tudi rudarje, zaradi česar priobčujemo nekaj podatkov iz njega.

Da so vojna in nje vplivi vplivali tudi na poslovanje predstojništva, naglašajo poročilo najprej ter da se ni poslužilo samo interesom rudniških posestnikov marveč tudi interesom narodnega gospodarstva in vojnemu namenu, je drugo dejstvo, ki ga navaja poročilo. Oboje obseza takorekoč program centralnega društva. Tokrat se je vtihotapila še druga »vojna«, ki je tudi potrebovala posebno delo. Predstojništvo je bilo vedno v stiku z ministrom za javna dela, kar je omogočilo, da so ostali črnovojniki drugega poziva v civilni službi in se je s tem delavstvo ohranilo rudnikom. Tudi za prej in naknadno potrjene izurjene premogarje se je posrečilo predstojništvu izposlovati oprostitev. Pri prvem poklicu je bilo vpoklicanih povprečno okoli 25 odstotkov rudarjev.

Nasveta ministrstva za javna dela, da bi se pozvali provizionirani rudarji zopet na delo, predstojništvo ni podpiralo, ker so taki ljudje v zmislu zakona nesposobni za delo, torej bi s tako izjemo rudnikom ne bilo ustrezno. Rudniški posestniki vedo namreč, da so provizionisti taki ljudje, ki jih ni mogoče porabljeni pri premogarskem delu. Za režijsko delo imajo namreč mlade, krepke ljudi.

Glede porabe vojnih ujetnikov v rudništvu je predstojništvo ustreglo želji ministrstva, toda želja se je mogla le malo-kje uresničiti.

Centralno društvo je zaprosilo ministrom, da se dovoli zaradi pomanjkanja

uradništva obračunavanje pogojenega dela in mezdno preračunavanje v štiritedenskih obrokih. Na to prošnjo je odredilo ministrom z naredbo (9. avgusta 1914, drž. zak. št. 219), ki to med vojno dovoljuje.

Glede preskrbe z razstrelivom je ministrom društvo zadostno podpiralo. Enako so bile obljubljene olajšave za pri rudništvu zaposlene vozila in konje. Razgovorov vlade glede preskrbe s premogom se je udeležilo tudi društvo ter se je dosegel ugoden uspeh. Dalje je ministrom obravnavalo z društvom rudniških posestnikov glede določitve najvišjih cen za premog in vladi se je dokazalo, da taka določitev niti ni potrebna, ter se je sklenilo, da zvišanje cen, če bi se take nameravale, poprej naznani ministrom.

Društvo se je pečalo še z različnimi drugimi vprašanji glede vojne preskrbe. Tako na primer je obravnavalo z ministrom, ali naj se vojnoinvalidnim članom bratovske skladnice ali njih vdovam in sirotam plačujejo rente ali ne. Na tej konferenci se je pa dognalo, da vojni invalidi itak dobivajo večjo podporo od države. Društvo je zahtevalo, oziroma je nasvetovalo, da bi se dalo predstojništvom bratovskih skladnic več pravic glede poslovanja pri tej preskrbi. Spremene naj se pravila ali pa naj se svobodneje razlagajo. Na podlagi tega nasveta je izšla cesarska naredba z dne 7. septembra 1914, drž. zak. št. 238, in naredba z dne 19. septembra 1914, drž. zak. št. 254. (Pripomniti je, da bratovske skladnice teh naredb še nikjer niso uporabljale. Na Štajerskem so rudniški posestniki zavzeli nasprotno stališče).

Akcijo za podpiranje brezposelnih delavcev, ki jo je uvedlo ministrom za notranje stvari, in h kateri naj bi prispevale tudi bratovske skladnice iz svojih sredstev, je društvo rudniških posestnikov odklanjalo, ker taka akcija v zmislu pravil ni dovoljena.

Poročilo omenja tudi, in to prav ob kratkem, da nekatera rudniška podjetništva skušajo ublažiti živilsko draginjo s tem, da dovoljujejo svojim delavcem doklade. Glede visokosti in kod se je taka doklada dovolila, poročilo ne pove. V premogovnem odseku in centralni evidenci za vojno dobavo je društvo zastopano po delegatih kot strokovnjaških zapupnikih.

Obsežno je bilo poslovanje društva ob priliki ustanovitve nezgodne zavarovalnice za rudarje. Tako se je ministrom oziralo na popravke zavodnih pravil, ki jih je predlagalo društvo. Društvo je predložilo temu zavodu načrt delitev nevarnostnih razredov. Enako je društvo izvedlo poizvedbe glede naturalne preskrbe ter predložilo podatke zavodu. Tudi volitev v predstojništvo in rzsodišče tega zavoda je upotilo društvo.

Vlada je nameravala spremeniti zakon in odpraviti delavsko knjižico. Društvo pa je nastopilo odločno proti temu in zahtevalo, da naj se z ozirom na posebne razmere v rudništvu pridrži delavska knjižica.

Nadaljnje poročilo navaja vloge, pritožbe itd. glede pošiljanja premogovnega trana, vzidave cevni ventilov in nove klasifikacije za jamski les kakor tudi o izpopolnitvi njih društvenega časopisja.

Organizirani rudniški posestniki so imeli konec leta 1913. 140.882 in konec leta 1914. 114.998 delavcev zaposlenih. Mezdana vsota znaša za leto 1913. 160.218.167 K 75 vin., za leto 1914. 146.907.057 K 70 v.

Omenjali smo že spočetka, da je organizacijsko poslovanje rudniških posestnikov tudi za rudarje važno. Za vzor naj si vzamejo, s kakšno vnemo in paznostjo

društvo avstrijskih rudniških posestnikov varuje koristi svojih članov. Predvsem bodi zvestoba, požrtvovalnost in solidarnost nam predpoda, zakaj skoro 100 odstotkov jih je organiziranih in s pomočjo svoje organizacije so dosegli uspehe, ki so več nego uspehi. Moč so, ki imajo poseben ugled tudi pri ministrih in oblastih, oziroma mora imeti, kakor nas pouči omenjeno poročilo prav temeljito.

Proti oderuštvu.

Dne 24. julija 1915 se je razglasilo: Notranji minister je poslal vsem deželnim vladam obširen odlok proti navijanju cen. Kljub neštevilnim kaznim in ministrskim odredbam se neobhodno potrebno blago vedno bolj draži. Ministrstvo naroča zato, naj se strogo nadzirajo cene in naj se ostro nastopa proti vsakemu navijanju cen.

Neobhodno potrebno je, da je delavstvo poučeno, kakšna navodila da so se glede na navijanje cen izdala oblastem. Posnemamo:

Določitev cen med vojsko.

Priznati se mora, da so se v sedanjem vojnem času stroški za proizvodnjo in za nabavo blaga povišali in da se povišanju cen ni bilo mogoče izogniti. Trpeti se pa ne more več nepošteno navijanje cen zato, ker tu in tam začasno prične kakega blaga primanjkovati. V rednih razmerah določi cene vpraševanje po blagu in ponudba o prodaji, zdaj se pa že iz višjih državnih koristi brezpogojno ne sme trpeti, da proizvajalec zadržuje toliko časa blago, dokler ne doseže nečudenih dobičkov, kakršnih bi ne bil v rednih časih nikdar dosegel. Trpeti se tudi ne sme, da bi prekupci svoje cene dvigavali zato, da drug drugemu iztrgajo blago, kakor tudi prodajalcu, in da končno kupci na drobno s popolno neprimerno visokimi cenami draže blago in da mora zato konsument v svoji sili plačati nečuvne cene ali pa opustiti nakup za življenje najpotrebnejših stvari.

Nasproti tem nezdravim pojavom je nujno potrebno, da se dobi merilo za presojo določanja cen. Večinoma se bodo morali skrbno in stvarno presoditi lastni stroški, ki so se seveda radi vojnih razmer tudi dvignili, priračunati se more tudi primeren dobiček. Nikakor pa ne gre, da bi kar tebi nič meni nič po prodajalcih postavljene cene, ki so večkrat oderuške, smatrali za postaven temelj cen.

Paziti se mora na to, da se glede na cene v sosednih pokrajinah in večkrat tudi v istem upravnem deželnem okrožju presoja z istim merilom in da se morebiti v kakem kraju nič ne nastopi ali pa milo, v drugem pa zopet pretirano ostro, vsled česar se ponudbe blaga s kakega trga popolnoma odtegnejo drugam.

Predavanje o oderuštvu.

V spodnjeavstrijskem obrtnem društvu je imel profesor grof Gleispach dne 12. februarja 1915 predavanje o novem pravu proti oderuštvu, ki je precej zanimivo. Spominjamo se, da je bilo pravo proti oderuštvu že z naredbo z dne 12. oktobra 1914 poostreno. § 1. naredbe smatra vsako dejanje kot oderuštvo, s katerim kdo koga izkorišča, ker je lahko mišljen, v zadregi, slaboumen, neizkušen ali razburjen, tako da si proti svoji datvi da obljubiti druga datev, ki je z vrednostjo njegove datve v očitno pretiranem razmerju. Tako oderuško ravnanje se lahko izvrši pri kupčiji, zameni, zakupu ali najemu. V podjetniških krogih,

zlasti pri trgovcih je ta naredba zbudila nekako razburjenost, zakaj kako lahko se ujame, ki vsak dan kupčuje ali zamenjava ali zakupuje ali najema, v zanko poostrenega zakona proti oderuštvu. Profesor grof Gleispach je hotel torej razburjene trgovce in podjetnike pomiriti, ko jim je razlagal različne oblike oderuštva ter skušal dokazati, da naredba vendar ni tako huda, kakor se zdi na prvi pogled. Industrijcem je povedal, da se zakon ne tiče mezdnege oderuštva, ker se ni hotelo »glavno vprašanje razrednega nasprotstva sedanjega časa« podvreči kazenski preiskavi. Delavci da imajo boljše sredstvo proti izkoriščanju, namreč organizacijo. Razen tega obsežajo tudi upravno-pravne norme varstvo pred izkoriščanjem. Toda takoj na to je moral predavatelj priznati, da mnogo delavcev te upravno-pravne norme ne varujejo, zlasti za domače delavce in služinčad je varstvo pred izkoriščanjem pomanjkljivo. Pri domačih delavcih se dogovorjene akordne mezde znižujejo, češ da primanjkuje blaga; služinčad pa izkoriščajo zlasti po mestih posredovalnice. Pregledal je pa gospod profesor, da se često tudi delavniški in tvorniški delavci plačujejo oderuško. Organizacija obseza samo del delavstva. Res je sicer, da prihajajo pridobitve organiziranih delavcev tudi neorganiziranim v prid, toda ne vedno in ne povsod. Prav nič bi torej ne škodovalo, če bi obsezala naredba tudi mezdno oderuštvo.

Predavatelj je govoril proti oderuški mitnini pri oddajanju stanovanj siromašnim slojem v najem in proti podcenjevanju obrtniških izdelkov po prekupcih, n. pr. trgovine s pohištvom napram mizarjem, dalje proti oderuštvu malih kmetov, ki se vrši na različne načine; le mezdno oderuštvo v tovarnah in delavnicah smatra za zlo, katerega naj se otresejo prizadeti sami.

Na enem mestu svojega predavanja je rekel grof Gleispach: »Kaznujemo najmanjše oškodovanje na imetju, če se izvrši s tatvino, poneverbo in goljufijo, in res ne moremo razumeti, zakaj naj bi bilo bistveno drugače, čim gre za izkoriščanje, zlasti ker so po večini žrtve izkoriščanja navadno slabiči, ki bi potrebovali varstvo«.

To je popolnoma prav; toda zakaj bi to ne veljalo tudi, če podjetje delavcu ali delavcem plačuje mezdo, s katero ne morejo živeti?

Dasi se v tem ne strinjamo s predavateljem, mu moramo pa pritrditi popolnoma, če smatra oderuštvo s cenami za večje zlo nego tatvino. Pravi namreč o tem: Izredni dogodki in razmere, ki se tičejo gospodarstva celega prebivalstva, morejo dovesti do tega, da se izkorišča vse sloje prebivalstva. Vzemimo, da je gospodarsko ozemlje zaprto od vseh strani, da se neobhodne potrebščine nahajajo, kakor na primer žito ali moka v rokah razmeroma malo oseb ali v rokah dobro organizirane majhne skupine, ki jih ne da v promet, da poskočijo cene, da doseže blago zaraditega visoke cene, ki povzročajo omejitve za zdravje nujno potrebnih živil, ki oškoduje gospodarstvo in zdravje milijone prebivalcev, potem bi bila kolektivno izvedena tatvina tega blaga ali tatvina, ki bi imela za posledico sorazmerno razdelitev, manjše zlo kakor pa pravno varovano stanje. Tudi lastništvo je končno le oblika, ki naj ima namen kar najugodnejše pospeševati obstoj vseh; varstvo lastnine je samo toliko časa opravičeno, dokler ne povzroča večjega zla nego obvaruje pred njim.«

Profesor grof Gleispach je izrekel tukaj jako drzno misel. Vse naše socialno gibanje gre za to idejo, da današnja last-

ninska oblika ni primerna, da bi dovedla do blagostanja in da povzroča več zla nego ga obrani. Poštene meščanske učenjake je šele svetovna vojna poučila, da ta lastninska oblika ne služi splošnemu blagru, marveč le onemu »strogo urejene skupine«, ki jo tvori razmeroma majhno število oseb. Delavstvo se bori že sto let vede in nevede proti tej lastninski obliki. Če hočemo delavno prebivalstvo očitno pred izkoriščanjem »strogo organizirane skupine«, potem mora država z vso svojo avtoriteto in oblastjo poseči vmes ter ustvariti lastninsko obliko, ki jamči za čim popolnejši dobrobit vseh prebivalcev. Če uvidijo to možje kakor grof Gleispach, je to dokaz za to, da prodira socialna misel našega časa v kroge, ki so doslej bili jako malo dostopni takim mislim.

K nezgodni zavarovalnici za rudarje.

Predstojništvo sestoji v zmislu pravil iz 18 članov. 6 članov predstojništva in 12 namestnikov se voli iz skupine rudniških posestnikov in prav toliko iz skupine delavcev; 6 predstojniških članov pa imenuje vlada. Od obeh skupin izvoljene članice smo že objavili, ker so bili sedaj imenovani tudi člani, ki jih imenuje vlada, moramo tedanje poročilo izpopolniti. Imenovani so bili:

1. Viktor Cada, paznik pri Mayravski jami Praške želez. industrijske družbe.
2. Dr. Alfred vitez pl. Halban, vseučilišni profesor.
3. Ivan Hobobek, c. kr. ministerialni svetnik v ministrstvu za javna dela.
4. Gotfrid Huttemann, višji rudniški svetnik in načelnik centralne bratovske skladnice v Mostecu.
5. Karl Kögler, ravnatelj zavarovalnice zoper nezgode za Nižjo Avstrijo.
6. Henrik Schirmer, c. kr. višji rudniški svetnik rudniškega glavarstva na Dunaju.

Na ustanovni seji načelnštva je bil izvoljen za načelnika glavni ravnatelj praške želez. industrijske družbe Viljem Kestranek, vladni svetnik Karl Kögler in Franc Settcher namestnikoma.

Svetovna vojna.

Na italijanskem bojišču se je vršila nad teden dni druga velika italijanska ofenziva, ki je bila silno ljuta in tudi krvava. Italijanske izgube se računajo na 100.000 mož. Ta ofenziva je bila zlasti naperjena proti Dobrodu, Gorici in Tolminu, to je ob srednji Soči. Kljub vsem naporom in izredni agilnosti niso Italijani prodrli dalje.

Vojno poročilo z dne 28. t. m. pravi, da so jeli ljuti napadi Italijanov pojemati. V velikanskih bojih je torej nastal nekaj odmor in je tako končala druga večja nego prva bitka na Goriškem s popolnim neuspehom sovražnikovim. Italijani so zbrali na 30 km dolgi črti najmanj 17 divizij ter so hoteli vsekakor ne glede na žrtve prodreti. Avstrijske čete stoje še vedno nepremakljivo na tistem mestu kakor so stale pred dvema meseci. To ne velja le za obe veliki bitki za postojanke na Goriškem, marveč za obrambo cele južne bojne črte.

V Verono je metal neki naš letalec bombe. Na koroški in na tirolski bojni črti se ni pripetilo nič važnega.

Iz vojnega časnikarskega stana poročajo 26. t. m.: Borenje za črto ob Soči, ki je dovedlo do najsilovitejših in najstrašnejših bojov svetovne vojne, se nadaljuje z obnovljeno ljutostjo že cel teden, a še vedno se ne more znati, kdaj da se odloči. Tudi v drugi bitki ob Soči je naperjen

glavni italijanski naval na Doberdobsko planoto, ki jo obsipavajo Italijani s takim artiljerijskim ognjem, da prekaša celo na ljutosti prodiralno bitko pri Tarnovu-Gorlice. V privezanih italijanskih zrakoplovih vodijo italijanski artiljerijski ogenj na vse strani, celo na posamezna vozila in na posamezne osebe. Topovi grome tu neprestano že tri dni in po odmoru nekaj ur se je včeraj zopet pričel strašen ogenj. Z junastvom, ki se mora občudovati, ga vzdržujejo čete, ki jih sestavljajo skoraj vsi narodi monarhije. Če se celo sovražniku posreči, da vdere v eno ali v drugo postojanko, se ne veseli dolgo svojega doseženega uspeha. Drugi sunek Italijanov je naperjen na Gorico, za katero se razvijajo vedno novi, ljuti boji, v katerih je imel sovražnik po izpovedi ujetnikov dozdan strašne izgube. Nek italijanski zbor je izgubil v teh bojih že skoraj celo tretjino svojega moštva. Sovražni letalci poizkušajo podpirati operacije za hrbtom naših postojank s tem, da napadajo železniške proge. Osebito nad Nabrežino se vedno iznova pojavljajo sovražni letalci, ki mečejo bombe, ne da bi bili dozdanj povzročili večjo škodo.

Že je minilo leto, odkar je izbruhnil vojni konflikt na Balkanu, ki je polagoma razvnel vso Evropo in evropske kolonije ter še nekatere države v Aziji. Vnela se je velika vojna, ki je bila že davno neizogibna, vojna, na kateri je interesiran takorekoč ves svet. Velik del zemeljskega površja je zapleten direktno v vojno, drugi del pa ima le velikansko gospodarsko škodo. Trenotna povzročiteljica svetovne vojne je bila Rusija, ker je mislila, da je ugodna prilika za dosego namenov, ki jih goji že stoletja napram jugu ob Črnem morju in deloma tudi napram severozahodni Evropi.

Spočetka je bila Rusija jako agresivna, prodrla je s svojimi četami do Karpatorov in pred Krakov in tudi v severozahodni Prusiji so parkrat prodrle ruske čete na nemško ozemlje. V sedanji ofenzivi centralnih držav je pa nastal preobrat. Ruske čete se umikajo na celi velikanski fronti že nad dva meseca, in bojna črta, ki se je prej zajedala precej globoko v Galicijo, se je pomaknila na izhodno gališko mejo ter pod Lublinom, Ivangorodom okolo Varšave, ob Ostrolenki in malo da ne do Rige ob Izhodnem morju.

Iz vojnega poročevalskega stana javljajo: Velikanski boj za odločitev na ruskem bojišču, razdeljen na velike boje v oddelkih, traja še; višek še ni dosežen, a že se vidi precej jasno, kako bo. Rusko vodstvo za sedaj še ne misli na izpraznjenje ozemlja ob Visli; z izrabo trdnjav ob Narevu in ob Visli upa, dati usodi drugo smer. Prvi protisunek je zadel nemške čete, ki so prodrle med Rožanom in Pultuskom. Poročilo iz velikega glavnega stana poudarja izrecno, da se je zgodil enoten, v velikem slogu urejen napad. Sovražnik pa je bil odbit in vzhodno od Rožana se je Nemcem celo posrečilo, da so prodiraje za njim pridobili nov teren. Rusi se s tem porazom ne bodo zadovoljili; pričakovati je še velike in vztrajne boje. — Obupno se branijo južno železnice Lublin-Cholm, stoječe močne ruske čete. Toda vzhodno krilo armade Mackensen se nevdružno potiska med Wieprzem in Bugom proti severu na Holm. Vsak korak naprej je dvig z lopato na grob ruskih upanj. Jako uspešna obramba vzhodnega krila Mackensenevega ob Bugu do Sokala vodi marsikako pričakovanje ruskega generalisima. Na severu se začelja teden velikih dogodkov.

Krakovska »Nowa Reforma« pravi, da vse, kar se je doslej zgodilo na severnem bojišču, je samo uvod odločilnim bo-

jem. V trenutku, ko sta začeli zvezni armadi prodirati proti utrdbam Varšave, Novega Georgijevskega in Ivangoroda, se je začela zanje prava in najtežja naloga in je pričakovati mnogo tednov trajajoče boje, zlasti ker so se iz Galicije, južne Poljske in od Nareva umikajoče se ruske čete koncentrirale na glavnem obrambnem terenu, pripravljanem že mnogo let v velikem trdnjavskem štirikotu. Ta središnja pozicija zagotavlja ruski armadi velike prednosti.

»Berliner Tagblatt« popisuje naglo prodiranje nemških čet v Kurlandiji. V enem samem tednu je prodrla kopjenica 320 km, pehota pa 120 km daleč. Mesto Szawle je le še velika gromada ruševin ter nudi zlasti ponoči sliko groze in strahote. Rusi so na svojem umikanju požgali vse večje kmetije, uničili vso žetev. Povsodi leže mrliči, konjski kadavri, puške in drugi vojni material, povsod zre oko vso bedo človeštva.

Dopisnik »Tempsa« v Petrogradu naznanja, da so vojaške oblasti izdale potrebne odredbe za izpraznjenje Vilne, Grodnega, Kownega in Bielistoka. Bolnišnice, ječe in šole so že izpraznjene. Listi mirijo prebivalstvo, razlagajoč, da gre le za previdnostno odredbo.

Tudi italijanski in francoski listi »Corriere della Sera« poročajo, da postaja orjaška bitka na Poljskem vedno ljutejša in da je položaj ruskih armad od ure do ure opasnejši. Avstrijska armada prodira na več točkah nevdružno in Rusom grozi nevarnost, da bodo posamezni deli njihovih vojsk odrezani. Posebno odločilnega pomena so boji med Weiprzom in Bugom. Pariški »Temps« se boji, da se bo ruska narewska črta popolnoma sesula. Zdi se mu tudi, da je zveza Varšave s Petrogradom na črti Grodno-Vilna-Dwinsk zelo ogrožena. »Figaro« piše: Zopet preživljamo tragične ure in podpolkovnik Roussé priznava v »Petit Parisien«: »Položaj žal ni tako sijajen, kakor bi si četvero zveza želela«...

Tudi na francoskem bojišču ni večjih bitk. Vojno poročilo z dne 27. t. m. pravi: Slabi francoski napadi z ročnimi granatami severno od Soucheza in razstrelitve v okolici Le Mesnil v Champagne so bili brezuspešni.

V zapadnih Argonah smo zasedli nekaj sovražnih jarkov. Na bombardiranje Thiaucourta smo zopet odgovorili z ognjem na Pont à Mousson.

V Vogezih se je polastil sovražnik včeraj zvečer naših najsrednejših jarkov na Lingekopfu (severno od Münstera). Pri Ronque severozapadno od Tourcoing smo prisilili neko francosko, pri Paronne pa neko angleško letalo, da se je spustilo na zemljo. Letalce smo ujeli.

O položaju na Francoskem nas pa pouče razmotrivanja raznih listov, ki se bavijo s problemi Francije.

S problemi Francoske po vojni se bavi list »Sindikalist«. Ti so brezupni. Izmed prebivalstva so skoro vsi možje med 20 in 40 leti na fronti. Ena petina jih je že zdaj mrtva ali pa popolnoma nesposobna za delo. Cele rodbine so izumrle. Treba je s tem računati, da bo ostala ena četrтина, da, ena tretjina dežele po vojni enobdelana. Na drugi strani pa je izključeno, da bi se ta nedostatek izravnal s tem, da bi se zvišal industrielni izvoz. Smešno je to tem govoriti, da bo Francoska osvojila tržišča Nemčije. Če bo Nemčija izpodrita, tedaj bosta stopili na njeno mesto Amerika in Anglija, nikdar pa ne Francoska, ki mora biti vesela, če bo mogla s svojim decimiranim prebivalstvom vzdržati svojjo dosežanjo industrijo.

Kakor posnema »Frankfurter Ztg.« po listu »Financial Chronicle«, je francosko

pomožno društvo v Novem Jorku v sredo pred 14 dnevi izdalo oklic ter pri tem navedlo, da je do 1. junija 1915, torej v času, ko bitka pri Arrasu s svojimi težkimi izgubami še ni bila končana, republika izgubila 1.400.000 mož. Od teh je bilo okroglo 400.000 mrtvih, 700.000 ranjenih in ostalih 300.000 ujetih.

Isti list navaja izgube Angleške, ki je imela do 1. junija 116.000 mrtvih, 229.000 ranjenih in 83.000 pogrešanih ali ujetih, skupaj 428.000.

Francija postaja z Anglijo in Rusijo vedno bolj nezadovoljna. Pač govore na Francoskem o novih ofenzivah, ki pa najbrže ne bodo tako grozovite. Edina nada Franciji je sedaj Italija, ki se pa tudi ne more zanašati nanjo, kakor sta pokazala prva dva meseca njenega sodelovanja.

*

Turška poročila poročajo o posameznih bojih na Galipoliju.

Turki so potopili francoski podmorski čoln »Mariotte«. Dosegli so pa pri nekaterih spopadih večje uspehe. Med francoskimi in angleškimi četami na Galipoliju je nastalo nesporazumljenje. Angleži so baje leni.

V Kavkaziji se pa Rusi umikajo. Ponehalo je baje med njimi vse navdušenje za vojno.

Z drugih bojišč ni važnejših poročil.

Domači pregled.

Letošnja pomnožitev pridelka žita in krompirja na Kranjskem. C. kr. kmetijska družba kranjska, ki ima od c. kr. kmetijskega ministrstva nalogo izdelati žetveno štatistiko, in sicer letos za cel mesec poprej kakor druga leta, je ravnokar po izvedencih v celi deželi dognala, koliko se je letos več raznega žita in krompirja posejalo, oziroma posadilo. Posejalo se je napram lanskemu letu več: s pšenico 628 ha, z ržjo 33 ha, z ječmenom 235 ha, z ovsom 97 ha, s turšico 273 ha, s prosom 39 ha, s fižolom 270 ha in s krompirjem se je posadilo 1532 ha več. Če se vzame v deželi običajni povprečni pridelek za podlago, se bo letos pridelalo samo na teh zemljiščih več: pšenice 60 vagonov, rži 2 vagona, ječmena 24 vagonov, ovs 10 vagonov, turšice 33 vagonov, prosa 4 vagona, fižola 18 vagonov in krompirja nad 1000 vagonov. Ker se že danes lahko domneva, da bo letos letina na Kranjskem tako dobra, kakor že dolgo ni bila, pridelali bomo letos v deželi najmanj kakih 20% več kakor v srednjih letinah.

Odsek za aprovizacijo mesta Ljubljane je sklenil, da se bode odslej pekel kruh za mestne vojne prodajalne v Jean Schreyevi pekarni, katero vzame v najem v ta namen.

Nova vojna prodajalna za kruh se otvori v Ljubljani prihodnji teden v bližini šentpeterske cerkve, da se ustreže tudi tem prebivalcem.

Večjo množino sladkorja si je preskrbela potom trgovskega ministrstva ljubljanska mestna aprovizacija. Skrbelo se bo seveda za to, da bo ta sladkor na razpolago po primernih starih cenah.

Prodajalne cene vojne žitne obratne družbe. Notranje ministrstvo je določilo za prodajo moke vojni žitni obratni družbi sledeče cene, in sicer pšenični moki po kakovosti 68, 58, 42 in 52:13 K, rženi moki pa 42 K. Cena otrobom je določena s 17 kronami. Cene se določajo za 100 kg in mlina. Mlini so obvezani, da moke ne bodo smeli dražje prodajati. Cene za prodajo na drobno bodo določile deželne politične oblasti.

Lan in konoplja zaplenjena. C. kr. korespondenčni urad poroča, da je vlada

zaplenila pridelek lana in konoplje, da se tako ves pridelek uporabi za izdelavo olja.

Pivovarnarji cele kronovine pred sodiščem. Dne 16. t. m. je bilo v Solnogradu obsojenih 43 gostilničarjev zaradi draženja živil in pijač, dne 20. t. m. pa še 37 drugih. Pri tej obravnavi je sodnik povedal, da pridejo v kratkem vsi pivovarnarji kronovine solnograške od prvega do zadnjega pred sodišče zaradi draženja piva.

Poštni zavoji za ujetnike v Srbiji. Uradno se razglašča, da je sedaj dovoljeno pošiljati poštne pakete na avstrijske vojne ujetnike v Srbiji. Rabljenega perila in rabljene obleke pa v teh paketih ne sme biti.

Dopusti za zasebne nastavlence. Piše se nam: Podjetniške organizacije so napravile posebno vlogo na vlado, da bi odredbenim potom odredila za letos opustitev dopustov. Vlada je v ta namen sklicala na Dunaj posebno konferenco zastopnikov uslužbencev in delodajalcev, na kateri denarni zavodi in zavarovalnice niso navajali nobenih razlogov, ki bi utemeljevali naredbo glede opustitve dopustov, pač pa so trgovski zastopniki bili drugačnega mnenja. Končno je prišla vlada na podlagi podanega materiala do prepričanja, da ni nikakega bistvenega povišanja, zaradi katerega bi bilo potrebno odpraviti dopust s posebno naredbo. Vlada je marveč pri razpravi stavila dve vprašanji: ali se odpravi dopust, ali pa ne ter da se izplača nastavljencem, ki nimajo nad 5000 letne plače, primerna odškodnina za vsak dan izgubljenega dopusta. Ker vlada ne odpravi naredbenim potom dopustov, ostanejo torej v veljavi v zmišlu trgovskega zakona tudi letos.

Idrijske novice. Doslej c. kr. erarični rudnik v Idriji dobi zanaprej naslov: K. k. Landsturm - Arbeiter - Abteilung Quecksilberbergwerk Idria. — Padel je na severnem bojišču sodrug Ludevít Štrem-

pfel, sin rudarja Ivana Štrempfelja. Pokojnik je bil v vojaški službi praporščak in bi bil ravno povišan za častnika. Ubogi starši imajo z izgubo sina, v katerega so stavili kot absolventa tukajšnje realke mnogo nad, težko izgubo. Izrekamo jim sožalje. — Na pomanjkanju živil trpi naše mesto kot nobeno drugo, posebno, ker ni moke in sladkorja. Revnejši ljudje niso že cele mesece videli kruha. Krompir in par kilogramov koroze, ki jo dobe od rudniškega erarja ali občine, je glavni živež za jutraj, opoldne in zvečer. Najžalostnejše je, da celo delavci, ki v rudniku težko delajo ter bolniki in porodnice nimajo druge moke kot trikrat na dan koroze in še tiste premalo. Vsled tega delavstvo vidno peša.

— Mleka tudi že zelo primanjkuje. Istotako drv. Drva so se podražila že za 4 K meter. Živinorejo in gojenje perutnine je zelo velikega pomena. Mleko in jajca bodo v sili glavna pomoč družini v hiši. Železnško vprašanje je za Idrijo sedaj življenskega pomena. — Bolehanje na girži je postalo splošno. Med živino pa se je zanesla bolezen na gobcu in parkljih ter rudečica med prašiče tudi v Idrijo. Upajmo, da se razmere izboljšajo.

Razpuščena italijanska društva v Istri. Tržaško namestništvo je razpustilo še ta italijanska društva iz Istre: »Circolo Nicolo Rizzi« v Fazani, »Società filarmonico-drammatica con biblioteca circolante« in »Gabinetto di ritrovo agricolo-sociale Sanvincenti« v Sanvinčentu in »Circolo popolare di coltura« v Galežanu.

Premestitev škodove tovarne za stroje in kotlarnice. Praško osrednje rav-

nateljstvo združenih tovarn za stroje se je obrnilo na razna mesta na Češkem radi premestitve Škodove strojne tovarne in kotlarnice iz Plzna. Zahteva se brezplačen odstop primernega zemljišča v izmeri 25 oral, zgradba cest in kanalov, preskrba potrebne vode za ljudi in stroje in popolni ali delni odpust občinskih doklad. Investiralo bi se v podjetje 10 do 12 milijonov kron; zaposlenih bi bilo v tovarni 200 uradnikov in do 2000 delavcev. — Praško socialno demokratično »Pravo Lidu« piše o Škodovih tovarnah: Petnajstisoč ljudi dela v Škodovih delavnicah v Plznu tudi ob nedeljah in praznikih, da se more zadostiti velikim potrebam glede vojnega materiala. Tovarno so v smeri proti mestu razširili s kompleksom novih modernih oddelkov, tako da so se morali izpremeniti mestni regulacijski načrti. Onstran železniške proge, ki je preje proti zapadu obmejevala tovarno, bodo v kratkem gotova poslopja za vrsto novih oddelkov. Vsak prazen prostor tovarniškega ozemlja se je v zadnjih mesecih zazidal, mnogim starejšim zgradbam se je dozidalo po eno ali več nadstropij, in ko še vse to ni zadostovalo, so se odločili za zgradbo nove velike podružnice Škodovih tovarn v bližini starega strelišča, kjer se razen tovarniških poslopij gradi tudi nova delavska kolonija. Reservoir delavskih moči v zapadni Češki tudi ne zadostuje več in iz cele Avstro-Ogrske in tudi iz sosedne Nemčije vro delavci semkaj. V tovarni delajo Čehi in Nemci, Mažari, Hrvati, Poljaki, Slovaki, Nemci iz cesarstva; slišijo se jeziki vseh narodov v monarhiji. Baterija za baterijo se prebira in odpravlja na železnico, poškodovani topovi se popravljajo z največjo naglico. Strelišče ne zadostuje več za preizkušanje novih in popravljenih topov, možnarjev in strojnih pušk; ravnokar pripravljajo novo, veliko večje strelišče. V mestu se cel dan sliši grmenje topov, da šklepetajo šipe v oknih; vmes prasketajo tu in tam strojne puške. In prebivalstvo se spominja naših čet v Galiciji, kjer je velik del doseženih uspehov pripisati Škodovim topovom.

Svetovni pregled.

Posneme vredno. V Norimbergu na Nemškem je hotel vojni odbor za interese konsumentov sklicati shod proti oderuštvi z živili z lepaki. Na lepakih je bil napis: »Proti oderuštvi z živili«. Policija je ta napis prepovedala. Namestujoče generalno poveljstvo je pa na pri-tožbo odločilo na kratko in jedrnato: Napis »Proti oderuštvi z živili« mora ostati, ker je umesten.

Pet milijonov mrtvih. Na podlagi približnih, pa verjetnih računov znašajo skupne izgube vseh vojskujočih se držav pet milijonov mrtvih in sedem milijonov ranjenih.

Kdo je oboroževal Albance. V protislovju s poročilom »Agenzie Štefani« iz Niša priznavajo italijanski listi kakor tudi poluradna »Agenzia Italiana«, da je svojčas Albance oborožila Italija sama z italijanskimi puškami, Avstrija je pa dogovor-no z Italijo dobavila topove.

Dovoz riža preko Švice onemogočen. Švicarski listi poročajo, da Francija neče preje dovoliti izvoza riža v Švico, dokler se švicarske oblasti formalno ne zavežejo, da se tudi v takomenovanem kompenzacijskem prometu ne bo izvažal riž v Nemčijo in Avstrijo. Švica je že nekaj vagonov riža poslala na Nemško in v Avstrijo, in sicer v zameno za krompir, oziroma sladkor. Zadnja dva meseca ni dospelo iz Francije nič riža v Švico, iz Italije pa že dalj časa ne. Francija je nedavno dala do-

Advokat

Dr. Adrijan Zupančič

naznanja, da je odprl

svojo pisarno

v Ljubljani, Sodna ulica 11

I. nadstropje.

: Splošni zavod za uniformiranje :

BACK & FEHL

LJUBLJANA, Starl trg št. 8, ob cestni železnici.

Izdelovanje škukovosivih in poljskosivih (zelenih) uniform, platnenih in ovčjevolnenih.

Zaloga vseh opremnih vrst in kap.

Centrala: Dunaj IX/1. Podružnice: Trst, Krakov, Černovice.

voljenje za izvoz več tisoč ton riža iz Marsilje, a iz navedenega vzroka je dovoljenje v zadnjem hipu preklicala. Jamstvo, da se riž ne bo naprej oddal, zahteva Francija brez ozira na uvozno kontrolo potom uvoznih trustov, katerim v Parizu pripisujejo veliko manjši pomen, nego v Londonu. Angleška namera, da bi se v Švici ustanovil uvozni trust, ki bi gledal na to, da bi se živila in razno drugo blago, ki bi se uvažalo iz Anglije in njenih kolonij, pod nobenim pogojem ne izvažalo v Nemčijo in Avstro-Ogrsko, v Švici ni našla sprejemljivih tal. Pač pa se je tak trust ustanovil na Nizozemskem, vsled česar je nadaljno uvažanje živil iz Holandske ali preko nje skoraj izključeno.

Nov načrt za izstradanje Nemčije. Francoski gospodarski politik Edmond Thery, glavni zasnovatelj misli za izstradalno vojno proti osrednjima državama, podaje zadnji čas v francoskih in angleških listih nove nasvete za ustanovitev stalne mednarodne komisije zaveznikov, ki naj bi preprečila uvoz vsakršnega blaga, ki bi lahko podaljšalo vojno, na Nemško. Glasom angleških listov je nastal ta načrt povodom vprašanja od italijanske strani, kako je postopati z ozirom na Švi-

co. Kar se šteje bombaža, meni Thery, da se more dovoliti povprečni uvoz zadnjih treh let. Trdi, da je sedanja metoda izstradalne vojne proti osrednjima državama predolgotrajna. Kot dokaz za to navaja, da so hoteli zavezniki nedavno kupiti letošnjo žetev na Rumunskem, a pogajanja so se vodila tako počasno, da jih je Nemčija prehitela in kupila celo žetev.

Rumunija ostane nevtralna. »Kölnische Ztg.« poroča: »Corriere della Sera« poroča: Osrednji velesili sta z Rumunijo tako končali svoja pogajanja, da je buka-reška vlada izjavila na Dunaju in v Berlinu, da ostane Rumunija še naprej nevtralna.

Sporod dosedanjih vojnih napovedi v svetovni vojni. Osem držav je napovedalo od početka svetovne vojne Avstriji vojno. Zaradi Sarajevskega umora in političkih razmer je Avstro-Ogrska napovedala Srbiji vojno dne 28. julija 1914; dne 5. avgusta Rusiji; dne 8. avgusta je napovedala vojno Črna gora Avstro-Ogrski. Vojna napoved Anglije in Francije se je izvršila dne 13. avgusta. Kot peta država je napovedala vojno Avstro-Ogrski in Nemčiji Japonska dne 23. avgusta. Avstro-Ogrska je napovedala vojno Belgiji

dne 27. avgusta. Italija pa je napovedala svojo vojno Avstro-Ogrski dne 23. maja 1915. Vojno stanje med Turčijo in entento je nastopilo dne 31. oktobra lani; vojne napovedi med Italijo in Turčijo doslej še ni, ni pa več daleč. Nemčija se nahaja v vojnem stanju z istimi državami kakor Avstro-Ogrska, le z Italijo še ni v vojnem stanju, čeprav so razdrte diplomatske zveze.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

75.000 ur

Zaradi vojne sem primoran, 75.000 komadov imitiranih srebrnih ur z izvrstnim 36 ur v rubinih tekočim anker-re-mont. kolesjem, prodati po slepi ceni:

1 komad	K 3:50
2 komada	6:50
5 komadov	15:80

4 leta pisмено jamstvo.
Brez rizika. — Zamena dopustna ali denar nazaj.
Razpošilja po povzetju
Uhren-Centrale SIMON LUSTIG, Neu Sandez Nr. 29.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Robida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmat. ul. št. 3, pritlič.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4, pritličje
Dr. B. Ipavic	10.—12. dop.		Mestni trg.
Dr. Kraigher Alojzi	1.—3 pop.		Poljanska cesta 18/I.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščenina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne.

S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica št. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za šole in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejšja uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v

zalogi lastne tovarne

PETER KOZINA & K^o.

Ljubljana, na Bregu št. 20

(Cojzova hiša).

: Garantirana kakovost. :

Kdor ve razločiti dober likér od slabega, se ne da preslepiti sponaredbami, ampak zahteva pristni

Po slabem pitju
Si bolan,
Od tega boš
Vesel, močan!

„FLORIAN“ ne slabi in ne omami, ampak daje moč in veselje do dela.

Postavno varovano.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

